HÖGSKOLAN
I GÄVLE

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för humaniora

Svenska Kyrkans roll i det sekulariserade samhället

En studie i några utvalda församlingar i Sverige

Sofia Paulsson

2017

Uppsats, Grundnivå (kandidatexamen), 15 hp
Religionsvetenskap
Med inriktning mot kultur och identitet

Handledare: Ann-Kristin Eriksson
Examinator: Peder Thalén

Abstract

Syftet med den här uppsatsen är att i en tid av snabb förändring och sekularisering undersöka Svenska kyrkans roll i samhället ur två perspektiv, Svenska kyrkans, utifrån ett ledningsperspektiv, baserat på en kvalitativ intervjustudie med kyrkoherdar i några utvalda församlingar och ett medlemsperspektiv genom Svenska kyrkans studie Medlem 2010. Utifrån båda perspektiven konstateras att det är diakonalt arbete, ungdomsverksamhet och kyrkan som trygghetsarena som är prioriterat. Den stora skillnaden är att medlemmarna nedprioriterar de kyrkliga aktiviteterna som t ex gudstjänst och kyrkoherdarna i församlingarna anser detta vara en prioriterad uppgift. Dock har de utvalda församlingarna utvecklat arbetssätt för att möta medborgarna i församlingarna, alltså inte bara medlemmarna i församlingen. Strategin från kyrkan är att ha öppna verksamheter som riktas till alla, att finnas där människor finns och vara en integrerad del av närsamhället samt se sekularisering som en möjlighet. Församlingarna har också utvecklat strategier för att konfirmationen ska vara attraktiv för ungdomar och fler ska välja att konfirmera sig eftersom det enligt studien Medlem 2010 är mer sannolikt att man stannar kvar som medlem om man är konfirmerad.

Sökord: kyrkoordningen, medlem 2010, sekularisering, svenska kyrkan

Innehåll

1. Introduktion 5
2. Syfte och frågeställning 5
3. Teori 6
4. Metod och material 6
4.1 Material 7
4.1.1 Intervjustudiens frågeställningar 8
4.2 Genomförande 8
4.3 Databearbetning 8
4.3.1 Fortsatt benämning av de undersökta perspektiven 9
4.4 Etiska överväganden 9
4.5 Avgränsning 10
5. Tidigare forskning 10
Presentation av Medlem 2010 10
5.1 Kyrkans uppgift enligt medlemmarna 11
5.2 Utmaningar och möjligheter 12
6. Bakgrund 13
6.1 Svenska Kyrkan 13
6.2 Så styrs Svenska kyrkan 14
6.3 Medlemsutveckling i Svenska kyrkan 15
6.4 Religiositet i Sverige 16
6.5 Sekularisering 17
6.6 World Values Survey 19
6.7 Svenska Kyrkan idag 20
7. Resultat 21
7.1 Strategier för att behålla eller öka medlemsantalet 21
7.2 Kyrkans uppgift, roll och prioritet samt sekularisering 22
8. Analys och diskussion 23
8.1 Metoddiskussion 23
8.2 Kyrkans uppgift 24
8.2.1 Diakonalt arbete 24
8.2.2 Barn- och ungdomsverksamhet 25
8.2.3 Kyrkan som trygghetsarena 26
8.2.4 Den kyrkliga verksamheten 27

8.2.5. Sammanfattning uppgift och prioritet 28
8.3 Minskning av antalet medlemmar 28
8.4 Sekularisering och dess möjlighet 30
9. Slutsats 32
10. Förslag till vidare forskning 33
11. Käll- och litteraturförteckning 35
Tabell- och figurregister 37
Bilagor 38
Bilaga 1 Intervjuunderlag 38
Bilaga 2 Introduktionsbrev 39

1. Introduktion

Svenska Dagbladet publicerade i februari 2017 en artikel som tar upp problematiken med ”flykten” från Svenska kyrkan. Under 2016 lämnade 86000 medlemmar Svenska kyrkan och endast 7500 ansökte om medlemskap. I artikeln vänds” medlemstappet” till ett engagemang, att människor gör ett aktivt val och journalisten resonerar att majoriteten av svenskarna som är medlemmar inte definierar sig som religiösa och därför reagerar kraftfullt om kyrkan av en eller annan anledning agerar eller uttalar sig religiöst-politiskt.[1] Enligt World Values Survey, sägs det att Sverige är ett av världens mest sekulariserade länder.[2] Samtidigt vänder sig människor till kyrkan i händelse av kris i samhället.[3] I Svenska kyrkans styrdokument beskrivs att Svenska kyrkan ska vara en öppen kyrka för både den troende, sökande och den tvivlande.[4] I den här uppsatsen undersöks hur medlemmar i Svenska kyrkan, genom undersökningen Medlem 2010, samt några församlingars kyrkoherdar ser på kyrkans roll och uppgift i samhället och om kyrkans ledning, kyrkoherdarna i de utvalda församlingarna, har några strategier för att färre ska välja att avsluta sitt medlemskap i Svenska kyrkan.

2. Syfte och frågeställning

Syftet med den här uppsatsen är att i en tid av snabb förändring och sekularisering, undersöka Svenska kyrkans roll i samhället ur två perspektiv. Dels utifrån ett ledningsperspektiv i Svenska kyrkan genom en intervjustudie med ansvariga kyrkoherdar i några utvalda församlingar och dels utifrån församlingsmedlemmars perspektiv genom undersökningen Medlem 2010. Uppsatsens frågeställningar är följande:

• Har Svenska kyrkans ledning några medvetna strategier för att behålla/öka antalet medlemmar?

• Vilka verksamheter ska Svenska kyrkan prioritera om medlemstappet fortsätter och ekonomin försämras?

[1] Svenska Dagbladet 2017-02-04.
[2] Institutet för framtidsstudier 2017, World Values Survey.
[3] Bromander 2011, s
[4] Svenska kyrkan 2017, organisation.

3. Teori

Den här uppsatsen utgår från sekulariseringsteorin som handlar om hur förändringar i samhället påverkar religionens plats i samhället och hur människor förhåller sig till religion. Teorins resonemang bygger på det som beskrivs av teologie doktor Tomi Karttunen, att när samhället differentieras så försvagas religionen samt att när levnadsstandarden ökar minskar behovet att tro på något ”högre”.[5] Enligt professor Emeritus Thorleif Pettersson konstateras att det inte finns en enda sekulariseringsteori utan att det framför allt förs diskussioner mellan två konkurrerande perspektiv. Det ena ser sekularisering och minskad kyrkoorienterad religion som en konsekvens av ekonomisk och social utveckling, Det andra perspektivet tar i stället fasta på strukturen och kvaliteten hos det religiösa utbudet och hävdar att ett kvalitativt bättre gudstjänstutbud leder till ett ökat religiöst deltagande. [6] Den här uppsatsen tar sin utgångspunkt i det förstnämnda perspektivet där sekularisering och minskad kyrkoorienterad religion ses som en konsekvens av ekonomisk och social utveckling och där begreppet sekularisering inte står för avkristning utan religiös förändring. Pettersson beskriver också sekulariseringsteorin som att de religiösa organisationerna anpassar sig till de rådande samhällsnormerna. Han redogör vidare för att en aspekt av sekulariseringsteorin innebär att samhället har utvecklats till ett ”risksamhälle” där risker kan vara t ex kärnvapen, terror och klimathot som gör att individer söker efter trygghet som kan uppfattas som ett religiöst engagemang.[7] Sekulariseringsteorin används i diskussionsdelen för att tolka resultatet av undersökningen.

4. Metod och material

För att få en uppfattning om, och en förståelse för, vad församlingar och kyrkoherdar i Sverige anser är kyrkans uppgift används i den här uppsatsen en kvalitativ ansats och en intervjustudie genomförs. Enligt Johan Alvehus används den kvalitativa metoden när man söker innebörder och vill ge nyanserade beskrivningar av något.[8] Steinar Kvale menar att forskningsintervjuer kan variera och frågor kan vara antingen tematiska eller dynamiska. Tematiska frågor relateras till forskningsämnet och dynamiska frågor tar mer hänsyn till mellanmänskliga förhållanden i intervjun.[9]

I den här uppsatsen är syftet att undersöka Svenska kyrkans roll i samhället ur

[5] Karttunen 2012, S 1, 2.
[6] Pettersson 2009, s 244, 249, 250.
[7] Pettersson 2009, s 249.
[8] Alvehus 2013, s 20.
[9] Kvale 1997, s 119, 121.

två perspektiv, Svenska kyrkans ledning genom ansvariga kyrkoherdar i några utvalda församlingar och medlemmar i Svenska kyrkan utifrån undersökningen Medlem 2010. Genom att använda en kvalitativ intervjustudie i några utvalda församlingar kommer det att ge en bild av Svenska kyrkans roll i dessa församlingar. Det bör dock betonas att det är dessa församlingars uppfattning. Det empiriska materialet, som antar ett perspektiv utifrån kyrkans ledning, ställs mot medlemmarnas perspektiv som finns dokumenterat i en stor studie, Medlem 2010, som har genomförts av Svenska kyrkans analysenhet. I just den här undersökningen lämpar sig intervju eftersom undersökningen ska ge en uppfattning om vad dessa församlingars roll i samhället är. Därför är kvalitativ ansats och intervjustudien en lämplig metod för att se nyanser och skillnader i svaren från de församlingar som deltar.

4.1 Material

Det empiriska materialet i undersökningen består av intervjuer med kyrkoherdar i fem församlingar i Sverige. Frågeställningarna i uppsatsen är utifrån ett ledningsperspektiv inom Svenska kyrkan, alltså hur kyrkan som organisation avser att prioritera och om det finns några strategier. Därför antar också intervjustudien ett ledningsperspektiv inom Svenska kyrkan när frågorna ställs till ansvariga kyrkoherdar. Inför intervjustudien inhämtades statistik på svenskakyrkan.se. Eftersom både tidigare undersökningar och media rapporterar om att Svenska kyrkan tappar medlemmar valdes att i den här studien hitta församlingar med en positiv medlemsutveckling från 2014 till 2015 för att på så sätt se om det gick att hitta strategier eller prioriteringar som kan ge en positiv medlemsutveckling. Anledningen till att dessa årtal valdes är att det i bakgrunden redogörs för totalstatistik med tioårsintervaller fram till 2014. Sex församlingar valdes, både i storstad och landsbygd och med ganska få medlemmar till tusentals. Detta dokumenterades i ett särskilt dokument som finns sparat elektroniskt.

Tabell 1. Församlingar som valdes till undersökningen. Svenskakyrkan.se/statistik

Stift	Församling	Antal boende i församlingen	Antal medlemmar 2015	Ökning från 2014 (%)
Lund	A	4609	3553	1,5
Uppsala	B	6696	5154	1
Strängnäs	C	21438	12536	2,9
Visby	D	480	346	5,8
Uppsala	E	35307	22532	0,1
Luleå	F	14999	10792	3

I tabell 1 sammanfattas de församlingar som valdes. I tabellen namnges inte församlingen men däremot vilket stift de tillhör, hur många boende i församlingen, hur många av dessa som är medlemmar i Svenska kyrkan samt hur stor medlemsökningen var procentuellt från 2014 till 2015.

4.1.1 Intervjustudiens frågeställningar

I den kvalitativa intervjustudien har frågorna anknytning till resultatet av Medlem 2010. Delar av resultatet i Medlem 2010 är tänkt att användas som diskussionsunderlag inom ledningsgrupper i Svenska kyrkans organisation och framför allt av berörda i Svenska kyrkans församlingar och innehåller ett antal frågor/diskussionsunderlag. Utifrån dessa har intervjufrågorna formulerats och får en tematisk karaktär som bygger på uppsatsens syfte och frågeställningar. Inom frågeområdet har ämnet avgränsats så långt det är möjligt så att det inte på något sätt påverkade eller styrde hur respondenterna svarade. Genom att frågeställningarna går att koppla till resultatet från Medlem 2010 är det möjligt att se samband mellan hur de tillfrågade medlemmarna i undersökningen Medlem 2010 har svarat och vad kyrkoherdarna i de utvalda församlingarna svarar.

4.2 Genomförande

Kyrkoherdarna i dessa sex församlingar kontaktades via telefon för en muntlig presentation av uppsatsen och författaren samt frågan om de var intresserade av att delta. Samtliga tackade ja och tyckte att det lät intressant. Första telefonsamtalet blev omfattande där merparten av samtalet fokuserade på Svenska Kyrkans undersökning medlem 2010. Av dessa sex kyrkoherdar var fem av dem väl förtrogna med undersökningen och hade använt sig av den i sina ledningsgrupper. Efter avslutat samtal skickades intervjufrågorna samt introduktionsbrev via e-post till respektive kyrkoherde. Tyvärr meddelade kyrkoherden i församling F efter en tid att hen inte skulle komma att svara. Det har också varit en viss svårighet att få svar men efter påminnelser har resterande fem församlingar svarat. Dessa har omedelbart fått svar med tack för deras medverkan. De fick också frågan om möjligheten att få återkomma om något behöver kompletteras.

4.3 Databearbetning

De inkomna intervjusvaren avidentifierades och respektive församling och informant försågs med den bokstav A, B, osv. som de motsvarar i tabell 3. Svaren i sin helhet har sparats elektroniskt. Det var en stor variation vad gäller omfattning och detaljrikedom. Därför har svaren, av det som redovisas i resultatdelen kortats ned väsentligt och återges i en sammanfattande och beskrivande form utifrån uppsatsen frågeställningar. De rubriker som

valts för att presentera resultatet är *strategier för att behålla eller öka medlemsantalet samt kyrkans uppgift, roll och prioritet*. I resultatdelen återges också några citat som illustrerar eller beskriver svar i den kvalitativa intervjustudien.

4.3.1 Fortsatt benämning av de undersökta perspektiven

Kyrkoherdarna i de utvalda församlingarna representerar Svenska kyrkans ledning i respektive församling. Dessa kyrkoherdars svar i intervjustudien återges i resultatet samt analys och diskussion som ”församling/församlingar”. Resultaten från det empiriska materialet tolkas utifrån sekulariseringsteorin och ställs sedan mot Svenska kyrkans egen undersökning Medlem 2010. Detta diskuteras sedan i relation till tidigare forskning. I analys och diskussion benämns resultatet från undersökningen Medlem 2010 enbart med ”medlemmar/medlemmarna”. I kapitlet analys och diskussion sammanfattas varje område tydligt hur Medlem 2010 kan jämföras med intervjustudien som utförts.

4.4 Etiska överväganden

Som utgångspunkt i uppsatsen och kontakten med informanterna tillämpas de forskningsetiska principerna inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Dessa är antagna av Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet mars 1990.[10] Det grundläggande individskyddskravet bygger på fyra allmänna huvudkrav på forskningen och dessa är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Det innebär i korthet att man som forskare ska informera de berörda om forskningsuppgiftens syfte, att deltagarna själva bestämmer över sin medverkan, att uppgifter från informanterna skall ges största möjliga konfidentialitet och förvaras så att inte obehöriga kommer åt dem samt att de insamlade uppgifterna endast får användas för forskningsändamålet.[11] Vid första telefonkontakten informerades respondenterna muntligen att allt deltagande är frivilligt, att alla uppgifter kommer att hanteras helt avidentifierat, att uppgifterna endast används i den här studien och att man när som helst under studiens gång kan meddela att man inte längre önskar delta. Detta redogjordes också skriftligen i det introduktionsbrev som bifogades det första e-postmeddelandet som skickades. Det som dock inte framkom i introduktionsbrevet var att uppgifterna endast skulle användas i den här studien.

[10] Vetenskapsrådet 2017.
[11] Vetenskapsrådet 2017.

4.5 Avgränsning

I Sverige har svenska kyrkan idag 1361 församlingar men också 30 församlingar utomlands.[12] De sex som valdes till studien är församlingar i Sverige. I intervjun ställdes enbart frågor som kan ge en bild av dessa församlingars arbete, vid den här aktuella tidpunkten, för att få svar på uppsatsens frågeställningar. Det gjordes inte någon analys av dessa församlingars demografiska utveckling över tid, om församlingen ligger i en avfolkningsbygd eller tillväxtregion. Det ställdes heller ingen fråga om församlingen har ändrat strategi eller arbetssätt över tid. Det hade kunnat ge en annan uppfattning av resultatet och kanske en annan förståelse.

5. Tidigare forskning

Presentation av Medlem 2010

Studien Medlem 2010 initierades av Kyrkostyrelsen 2009 och uppdraget att genomföra den gavs till analysenheten på Kyrkokansliet i Uppsala. Det innebar att över tio tusen av Svenska kyrkans medlemmar under våren 2010 svarade på en enkät. Enkäten utfördes via en digital undersökning via Norstat Sverige AB som har en webpanel bestående av slumpvis utvalda personer boende runt om i Sverige. Tabell 2 visar fördelning av respondenternas ålder, kön samt från vilket stift. Syftet var att få en bild av medlemmarna i Svenska kyrkan, belysa olika uppfattningar om Svenska kyrkan och vilka förväntningar som finns, samt få kunskap om hur Svenska kyrkan kan vara en del i den moderna människans liv. Kyrkan var en gång i tiden en självklar mötesplats där man inte bara tog del av prästens predikan utan också fick möjlighet att utanför kyrkan utbyta erfarenheter och information om viktiga händelser eftersom i princip alla gick till kyrkan på söndagen.[13]

Tabell 2. Procentuell svarsfördelning inom ålder, kön och stift[14]

Åldersfördelning, år	**% bland svarande (totalt 10768)**	**% av totala antal medlemmar i ålders-grupperna = 5086935**
16-25	15	19
26-35	19	15
36-45	18	18

[12] Svenska kyrkan 2017, statistik.
[13] Bromander 2011, s 7,9,41.
[14] Bromander 2011, s 43.

46-55	17	16
56-65	18	17
66-75	13	14
Könsfördelning		
Kvinna	57	51
Man	43	49
Fördelning i stift		
Uppsala	9	8
Linköping	6	6
Skara	6	6
Strängnäs	6	6
Västerås	6	7
Växjö	6	7
Lund	14	15
Göteborg	14	13
Karlstad	4	4
Härnösand	4	4
Luleå	6	6
Visby	1	1
Stockholm	17	16

5.1 Kyrkans uppgift enligt medlemmarna

I inledningen förtydligas att i kyrkoordningen används begreppet kyrkotillhörighet men inom Svenska kyrkan används genomgående begreppet medlem. Anledningen är att i kyrkoordningen vill man vara tydlig med att kyrkan inte ska betraktas som en föreningskyrka som ställer krav på bekännelse och aktivitet. I Medlem 2010 används begreppet medlem.[15]

Utifrån resultatet visar det sig att det endast är ca 10 % av medlemmarna som säger att de har en stark relation till kyrkan. Det är alltså 90 % som har en svag relation och som behöver känna att kyrkan är relevant för dem för att stanna kvar som medlem. Hälften av dessa har aldrig funderat över sitt medlemskap men samtidigt svarar de att kyrkan står för godhet, att den ger tröst och att den står på de utsattas sida. Jonas Bromander, docent i

[15] Bromander 2011, s 115.

religionssociologi, tolkar det som att kyrkan då ändå blir relevant för de svarande i studien.

En majoritet av de medlemmar som deltog i studien vill att kyrkan i första hand ska satsa på nationell diakoni och att finnas till för svaga och utsatta i Sverige. Resultatet har också visat att många anser att kyrkan bör satsa på gemenskap för de som känner sig ensamma. Ett annat område som medlemmarna i undersökningen tycker är viktigt är arbetet bland barn och unga. Många medlemmar anser också att arbete med äldre människor och att vårda kyrkobyggnader och bevara traditioner är andra viktiga uppgifter för kyrkan. Det som medlemmarna tycker är av mindre betydelse är de mer uttalat ”kyrkliga” angelägenheterna som t ex att fira gudstjänst, särskilt de som inte själva deltar i den kyrkliga kärnverksamheten. Minst prioriterat enligt medlemmarna i undersökningen är att kyrkan ska delta i samhällsdebatten eller engagera sig i miljöfrågor.[16]

5.2 Utmaningar och möjligheter

I undersökningen Medlem 2010 konstateras att kyrkan aldrig kommer att kunna tillgodose allas behov. Sämre ekonomi kan ”tvinga” kyrkan att bli tydligare i vad som prioriteras men det skapar också nya möjligheter. Eftersom samhället förändras så kan det också leda till att nya mötesplatser skapas som kan ge kyrkan en möjlighet att ta plats i samhället och i människors liv. Det som konstateras vara en utmaning är att Svenska kyrkans medlemsutveckling har en ojämn fördelning beroende på var i landet det är t ex har landsbygden en åldrande medlemskår med allt färre barn och ungdomar vilket troligen innebär att det kommer att bli en minskning av antalet medlemmar i de församlingarna. Undersökningen betonar också att samhällsutvecklingen går snabbt och då är det viktigt att kyrkan följer med i utvecklingen.[17]

Antalet ”trygghetsarenor” i samhället har minskat och Svenska kyrkan skulle mycket väl kunna fungera som sådan. En fråga som resoneras om i Medlem 2010 är hur Svenska kyrkan kan vara en större och viktigare trygghetsarena för fler. Man lyfter särskilt ungdomar som en prioriterad grupp och att de inte har samma förmåga som äldre att hantera kriser. Bromander menar att sekularisering tillsammans med flyktiga nätverk på internet, senare familjebildning, och korta anställningar bidrar till att tillhörigheten till stabila nätverk försvagas och att ungdomar därför har svagare och färre trygghetsarenor. Det konstateras också att generellt för den moderna människan, inte bara ungdomar, är cirkulationen hög på arbetsmarknaden, i familjelivet, i utbildningsväsendet och inom olika ideologiska intuitioner.

[16] Bromander & Hollmer 2011, s 3, 8.
[17] Bromander & Hollmer 2011, s 2,3.

Det är möjligt för individen att göra fler val och därmed fler byten som samtidigt kan innebära att människors känsla för sammanhang försvagas så även här skulle kyrkan kunna fungera som en stabil trygghetsarena som alltid finns där.[18]

Det ägnas ett särskilt kapitel i undersökningen åt just ungdomar och vikten av att konfirmeras där det konstateras att sannolikheten att man stannar som medlem om man genomgått konfirmation är större än om man inte gjort det. Därför är konfirmationen oerhört viktig för att behålla medlemmar.[19]

I Undersökningen Medlem 2010 finns det i den sammanfattande versionen ett antal frågeställningar/diskussionsunderlag som var tänka att användas i Svenska kyrkans församlingars utvecklingsarbete. Utifrån dessa formuleras de intervjufrågor som fem församlingar har besvarat.[20]

6. Bakgrund

Här beskrivs Svenska kyrkan, dess organisation och styrdokument samt medlemsutveckling totalt i Svenska kyrkan. Vidare presenteras sammanfattningar om religiositet i Sverige, sekularisering samt en bild av Svenska kyrkan idag. Under dessa rubriker kommer det också att göras korta referat till några uppsatser, studier och artiklar som knyter an till ämnet och undersökningen. Löpande genom hela bakgrunden förklaras aktuella begrepp och uttryck.

6.1 Svenska Kyrkan

Svenska kyrkans egen beskrivning av sig själv i en kort sammanfattning.

> Svenska kyrkan är en del av den världsvida kristna kyrkan. Vi har ett uppdrag från Gud att finnas med och arbeta för ett värdigt liv och en bättre värld för alla.[21]

Svenska kyrkan är idag Sveriges största kristna trossamfund med 6,1 miljoner medlemmar och är starkt förankrad i samhället. Medlemmar i Svenska kyrkan betalar en medlemsavgift, kyrkoavgift, som finansierar den lokala församlingens verksamheter som dop, konfirmationer, bröllop och begravningar samt firande av gudstjänster, mässor och andakter. Kyrkan ordnar också aktiviteter som öppna förskolor, ungdomsgrupper, pensionärsträffar, språkkaféer och stöttar dem som är mest utsatta i samhället. Det finns både diakoner, präster och

[18] Bromander 2011, s 142, 143.
[19] Bromander & Hollmer 2011, s 4.
[20] Bromander & Hollmer 2011.
[21] Svenska kyrkan 2017, uppdrag.

samtalsterapeuter som kan hjälpa och ge råd. Kyrkoavgiften går också till underhåll av kyrkobyggnader.[22]

6.2 Så styrs Svenska kyrkan

Svenska kyrkan styrs av folkvalda kyrkopolitiker, som väljs vart fjärde år i kyrkovalet. Den regleras av lag om trossamfund som beslutas av Sveriges Riksdag, kyrkoordningen som beslutas av kyrkomötet, som är Svenska kyrkans högsta beslutande organ samt församlingsinstruktioner som beslutas av varje församling.[23] I bakgrunden ges församlingsinstruktion för Uppsala pastorat som exempel.

I lag om trossamfund anges i de allmänna bestämmelserna i den andra paragrafen att trossamfund är en gemenskap för religiös verksamhet där det ingår att anordna gudstjänst.[24] I övrigt så har ett kyrkosamfund stor frihet att forma sin verksamhet och organisation utifrån vad samfundet anser mest ändamålsenligt och är förankrat i det samhälle som det verkar i. Kyrkoordningen definierar tydligt vad som är församlingens uppgift och det är att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. En annan tydlig uppgift är att församlingen skall ha beredskap och göra de förberedelser som behövs för verksamheterna under kris och höjd beredskap. Samtidigt är kyrkoordningen tydlig med att kyrkan har rum för alla, både för den troende, den sökande och för den tvivlande.[25]

Utifrån lag om trossamfund och kyrkoordningen utformar församlingar egna lokala styrdokument så kallade församlingsinstruktioner. I inledningen till Uppsala pastorats församlingsinstruktion finns angivet vad som är deras prioriteringar. Det handlar om att vara en närvarande kyrka där det finns plats för eftertanke, tro och engagemang, vara en öppen kyrka som människor har en positiv relation till och känner glädje över att tillhöra. Kyrkan ska också vara en inkluderande kyrka som är lättillgänglig för alla. Samtidigt betonas vikten av att fördjupa samverkan med andra kristna församlingar i Uppsala och ge rum för möten och dialog med andra trosbekännare.[26]

Ett område som kyrkoordningen särskilt tar upp handlar om diakoni och diakonens uppgift som varierar beroende på de lokala sociala behoven och församlingarnas strukturer och prioriteringar. Uppdraget handlar om att vårda, undervisa, ingripa och inspirera andra att ta ett ansvar där det finns mänsklig nöd.[27] Enligt en enkät som har genomförts på

[22] Svenska kyrkan 2017, uppdrag.
[23] Svenska kyrkan 2017, organisation.
[24] Lag om trossamfund SFS 2017:482.
[25] Svenska kyrkan 2017, Kyrkoordningen s 3,5,7, 59.
[26] Svenska kyrkan 2017, Församlingsinstruktion s 3.
[27] Svenska kyrkan 2017, Kyrkoordningen s 61.

tusen personer i Uppsala i åldern 16-74 år är uppsalabornas förväntningar på församlingens sociala ansvarstagande och diakoni höga. 92 % anser att kyrkans uppgift ska vara att hjälpa svaga och utsatta grupper i samhället och 90 % anser att kyrkans uppgift är att vara till för alla människor.[28]

6.3 Medlemsutveckling i Svenska kyrkan

Tabell 3 visar att medlemsutvecklingen inom svenska kyrkan de senaste trettio åren har haft en negativ utveckling.[29]

Tabell 3. Medlemsstatistik med inträden och utträden i tioårsintervaller från 1974 till 2014. Svenskakyrka.se/statistik

År	Antal Medlemmar	Andel Medlemmar	Inträden	Andel av icke medlemmar	Antal utträden	Andel utträden
1974	7752279	94,9	1969	0,5	10869	0,1
1984	7679893	91,7	5874	0,9	13394	0,2
1994	7623073	86,5	8033	0,7	20613	0,3
2004	7052886	78,3	5142	0,3	79032	1,1
2014	6292264	64,6	8124	0,2	47961	0,8

Medlemsutvecklingen påverkas av att andelen medlemmar i befolkningen sjunker när äldre medlemmar dör, utan att det tillkommer lika många nya medlemmar genom dopet. Sedan år 1996 föds ingen till medlemskap i Svenska kyrkan, utan vårdnadshavare måste göra ett aktivt val och låta döpa sina barn. Även vuxna som vill bli medlemmar måste låta döpa sig (för dopstatistik, se särskild tabell och diagram.). Invandringen ökar folkmängden och bidrar till ett mångreligiöst Sverige. Den procentuella andel av folkmängden som är kyrkomedlemmar sjunker därmed.

Förutom att titta på aktiva inträden och utträden är det i sammanhanget av värde att se hur utvecklingen ser ut vad gäller antal och andel döpta av alla nyfödda och antal och andel femtonåringar som konfirmerar sig. Det här beskrivs i tabell 4.[30]

[28] Svenska kyrkan 2017, Församlingsinstruktion s 14.
[29] Svenska kyrkan 2017, statistik.
[30] Svenska kyrkan 2017, statistik.

Tabell 4. Antal/andel döpta och konfirmerade i tioårsintervaller från 1974 till 2014. Svenskakyrkan.se/statistik

År	Antal döpta Av nyfödda	Andel döpta av nyfödda	Antal 15-åringar konfirmerade	Andel 15-åringar konfirmerade
1974	88761	81,1	76411	75,1
1984	70392	73,5	73666	69,5
1994	86905	77,6	53177	53,2
2004	69170	68,5	46281	37,3
2014	53329	46,4	28833	29,1

6.4 Religiositet i Sverige

Mikael Yabandeh beskriver i en rapport från kulturgeografiska institutionen på Uppsala universitet att i och med att ett samhälle blir mer moderniserat och utvecklas i den takt det gör idag så sker det också kulturella förändringar som t ex minskad religiositet. Vidare redogör han för hur stark ekonomisk tillväxt kan leda till minskad aktivitet i religiösa sammanhang. Ett land med hög ekonomisk tillväxt får bland annat ett starkare välfärdssystem som ger folket den trygghet som kyrkan förr erbjöd. Och Sverige är ett sådant land.[31]

Magnus Hagevi, professor i statsvetenskap, har i en artikel beskrivit hur religiositeten har förändrats under fyra generationer åren 1986- 2008. Sammanfattningsvis så kommer han fram till att på individnivå visar allt färre människor ett religiöst engagemang genom att besöka religiösa möten samtidigt som få religiösa riter utförs. I likhet med Yabandeh menar Hagevi att religiösa aktiviteter som kyrkobesök och att människor är religiösa, minskar med ökat ekonomiskt välstånd och en ökad känsla av säkerhet. Det började särskilt att märkas runt 1970 då också kristendomsundervisningen i skolan avskaffades och ersattes av religionskunskap.[32] Samtidigt menar Ulf Sjödin, docent i religionsbeteendevetenskap, att behovet av religion inte har minskat för individen men att det inte visar sig genom t ex gudstjänstbesök. Han menar att det kan uttryckas genom att man är medlem i Svenska kyrkan för att den står för trygghet och stabilitet och alltid finns där. Vad gäller ungdomar och religiositet så konstaterar Sjödin att de i liten omfattning deltar i gudstjänst och andra kyrkliga aktiviteter men att de funderar mycket över existentiella frågor, allra helst under den tid i livet när de formar sin egen identitet, och där kyrkan kan spela en

[31] Yabandeh 2012, s 12.
[32] Hagevi 2009, s

viktig roll. Sjödin menar att ungdomars religiositet handlar om ett individperspektiv som innebär att skapa mening och sammanhang i livet.[33] Enligt Professor Emeritus i religionssociologi Thorleif Pettersson finns det stora grupper som har svårt att motivera sitt medlemskap i Svenska kyrkan med en religiös tro utan de använder kyrkans diakonala och sociala engagemang som skäl till att de fortsätter vara medlemmar. Samtidigt har han hävdat att dessa medlemmar är viktiga ur ett ekonomiskt perspektiv så dessa gruppers förväntningar på ett utåtriktat socialt arbete kan komma att påverka kyrkans verksamhet i en sådan riktning.[34]

Utifrån ett genusperspektiv så hävdar Yabandeh att forskning har visat på att kvinnor i större utsträckning än män har ett starkt personligt engagemang för religion, har större sannolikhet att utveckla ett större intresse för religion samt besöker kyrkan oftare än män.[35]

Jönson & Vedin refererar i ett examensarbete till filosofie doktor i religionsvetenskap Daniel Andersson och professor i religionsbeteendevetenskap Åke Sander och beskriver hur Sverige har förändrats från 1800-talet då det mesta i samhället vilade på kristen grund till att idag vara globaliserat och sekulariserat men också mångreligiöst. Vidare beskriver de hur vi i dagens Sverige möter många av världens olika religioner och traditioner och att Sverige är det land i världen som förändrats mest till följd av migration.[36]

6.5 Sekularisering

Som nämndes i inledningen så beskrivs Sverige i en del sammanhang som ett av världens mest sekulariserade länder. Ulf Sjödin, menar att det finns två sätt att förstå sekularisering och vad det kan innebära. Han talar om en försvinnandehypotes och en förändringshypotes. Den förstnämnda innebär att religionens plats i samhället blir mindre och den andra innebär att religionen i samhället uppträder på ett annat sätt än tidigare, och inte alls minskat i betydelse.[37] Biskop emeritus Anders Wejryd och professor emeritus i religionssociologi Anders Bäckström beskriver att sekularisering mer handlar om religiös förändring i samhället och inte alls om en avkristning. Nu för tiden uttrycks det religiösa behovet på många olika sätt men kristenheten har inte minskat. De säger att kyrkan har gått från att ha varit dominerande i samhället med inflytande över t ex lagar, skolfrågor och fattigvård till att kyrkan år 2000 skildes från staten. I och med detta förlorar kyrkan mycket av sin tidigare makt och blir en

[33] Sjödin 2001, s 77, 105, 112.
[34] Pettersson 2009, s 258, 259.
[35] Yabandeh 2012, s 10.
[36] Jönsson & Vedin 2015, s 16.
[37] Sjödin 2001, s 15, 16.

bland många aktörer i det religiösa Sverige.[38] Detta anser också socionom Stig Linde och menar att Sverige är sekulärt men att det finns djupa rötter i kristna traditioner och tänkande, vilket också Wejryd och Bäckström beskriver.[39] Gustafsson menar att begreppet sekularisering ska användas med försiktighet och vill istället använda uttrycket religiös förändring.[40]

Utifrån forskning inom religionsvetenskapen kan det vara av större intresse att undersöka religiös förändring, alltså inte hur själva religionen förändras utan hur förändringar i samhället påverkar dels religionens plats i samhället, till exempel dess möjligheter till inflytande på politiska beslut och engagemang i andra samhällssektorer än de som tillhör religionens domän, dels förändringar i hur människor förhåller sig till religion. Professor i religionsvetenskap Jonas Svensson och professor i religionshistoria Stefan Arvidsson beskriver detta som sekulariseringsteorin.[41]

Bromander menar att många yngre personer inte har samma förmåga att hantera livets svårigheter som många äldre och menar att det kan bero på sekulariseringen. Fram till början av 1900-talet var det självklart att gå till kyrkan både för att delta i gudstjänsten men också för gemenskap och att alla vänner var där. I dagens moderna samhälle är inte längre kyrkan den självklara arenan. Vidare så konstaterar Bromander att Sverige inte är så sekulariserat som många tror. Stora delar av befolkning ägnar sig åt religiösa aktiviteter och många har religiös tillhörighet och det finns en stor acceptans att fritt få utöva sin religion. Det här konstaterar också Anders Bäckström när han hävdar att människors behov av religiösa sammanhang inte har minskat utan det är religionens utövande som har förändrats.[42]

Biskop emeritus Björn Fjärstedt skriver i en debattartikel i Uppsala Nya tidning att han anser att det inte bara är svenska folket som sekulariserats utan att också svenska kyrkan har sekulariserats och att arbetet med att behålla medlemmar främst handlar om ekonomi.[43] Det här är också något som professor emeritus i religionssociologi Göran Gustafsson nämner när han beskriver hur förändringar sker inom de olika samfunden, däribland Svenska kyrkan och ser det ur ett sekulariseringsperspektiv.[44]

Anders Bäckström beskriver i en artikel hur vi idag lever i en postsekulär tid som mycket handlar om det som har beskrivits att människors tro och religiositet visar sig på

[38] Wejryd & Bäckström 2016, s 21, 222.
[39] Linde (2016) s 23, Wejryd & Bäckström 2016, s 23.
[40] Gustafsson 1997, s 227.
[41] Arvidsson & Svensson 2010, s 73.
[42] Bromander 2013, s 142, 301. Bäckström 1989, s 21.
[43] Uppsala Nya Tidning 2011-01-15.
[44] Gustafsson 1997, s 239.

ett nytt sätt. Det postsekulära handlar också om att man i olika demokratiska samtal ser religiösa röster som en resurs som kan bidra till sammanhållning och integration.[45] Wejryd & Bäckström menar att kyrkan alltid befinner sig i ett interaktivt förhållande både till staten och samhället och ständigt påverkas av samhällsförändringar. Dessa samhällsförändringar gör att de kyrkliga strukturerna och trosbilderna fungerar hämmande i en kultur som präglas av fria val men skapar samtidigt utrymme för nytänkande och utveckling.[46] Universitetslektor i religionsvetenskap David Carlsson och professor i religionsvetenskap Peder Thalén beskriver hur begreppet postsekulär används i olika sammanhang men främst som övergripande analysinstrument för att förstå religionens villkor i dagens moderna samhälle.[47] En utmaning för kyrkan i en postsekulär tid, enligt teologie doktor Tomi Karttunen, är att kyrkan behöver en stark identitet som kännetecknas av ödmjukhet och att kunna lyssna samtidigt som kristen tradition och nutid möts.[48]

6.6 World Values Survey

World Values Survey (WVS) är ett globalt forskarnätverk som kortfattat kan beskrivas analysera demokratiutveckling i världen. Sedan 1981 har WVS genomfört omfattande enkätstudier i 97 länder. Det finns en stor mängd data inom olika områden. Det mest kända exemplet från WVS är det som kallas kulturkartan som visas i figur 1. Den visar hur olika länder placeras utifrån medborgarnas olika värderingar. Den senaste är från 2015 och baseras på data mellan 2010 och 2014. Det var mellan 1200-1500 personer i 61 olika länder som svarade på frågor om hur man ser på t ex religion, politik, samhälle, familj och mycket annat. Länderna placeras ut efter sina värden på två axlar. Den undre axeln, x-axeln, mäter synen på livet i en rangordning från ren överlevnad till livskvalitet, tillit och självförverkligande. Ju längre högerut ett land finns enligt den här skalan, desto viktigare är individens frihet. Den vänstra axeln, y-axeln, mäter traditionella värderingar där religiösa föreställningar och respekt för auktoriteter hamnar långt ned och sekulära, rationella, hamnar högre upp på skalan. Utifrån den här undersökningen och kulturkartan kan man tolka att Sverige är världens mest sekulariserade land där individens frihet är viktig och skattas högt.[49]

[45] Bäckström 2012.
[46] Wejryd & Bäckström 2016, s 30, 301, 302.
[47] Carlsson & Thalén 2015, s 7.
[48] Karttunen, 2012 s 3, 10.
[49] Institutet för framtidsstudier 2015.

Figur 1. Kulturkarta med data 2010-2014. Iffs.se/worldvaluessurvey

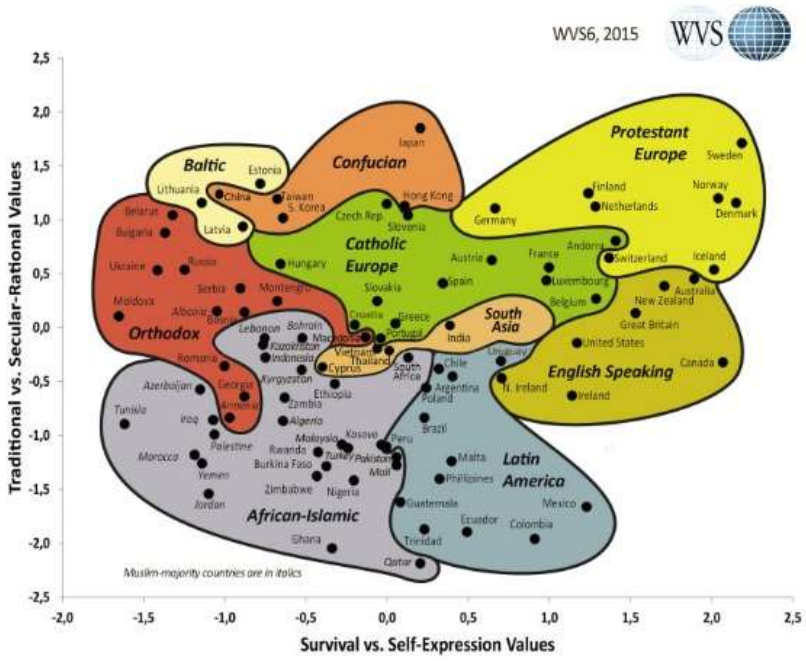

[50]

6.7 Svenska Kyrkan idag

Gustafsson beskriver hur de olika svenska samfunden, däribland Svenska kyrkan arbetar med ett kontinuerligt förändringsarbete och hur samfunden anpassar sig till, eller hittar former för sina verksamheter för att möta förändringar som sker i samhället och hur människors behov förändras.[51] Samtidigt betonar Linde att det som är viktigt för svenska kyrkan är att vara inbjudande och inkluderande utan att på något sätt vara avgränsande.[52] I slutsatsen av kyrkans stora studie medlem 2010 konstateras att medlemmarna i studien vill att kyrkan ska prioritera socialt utslagna, barn/unga, ensamma och äldre. [53] Gustafsson beskriver hur församlingar idag ofta är integrerade i lokalsamhällets kulturella liv och är en viktig aktör vid bland annat luciafirande, nationaldagsfirande samt vid firandet av hembygdsdagar och lokala festligheter. Detta märks särskilt i delar av Sverige där de kyrkliga aktiviteterna har en svag ställning. Gustafsson konstaterar att många församlingar inom Svenska kyrkan saknar strategier för sitt arbete och de tillgängliga resurserna inte alltid satsas eller prioriteras där de gör mest nytta.[54] I en debattartikel i Svenska Kyrkans tidning efterlyser kyrkoherde Jim Tullgren sätt att mäta en församlings verksamhet, inklusive gudstjänster och också analysera

[50] Institutet för framtidsstudier 2015.
[51] Gustafsson 1997, s 240, 241.
[52] Linde 2016, s 219.
[53] Bromander& Hollmer 2011, s 11.
[54] Gustafsson 1997, s 64, 70.

om församlingens arbetsinsatser ger resultat utifrån mätbara mål. Tullgren vill hitta sätt för att mäta människors upplevelser av kyrkans verksamheter och jämföra församlingar emellan. Han tror att framtiden för kyrkan är att kontinuerligt fråga församlingsborna om deras upplevelser och våga vara lyhörd för församlingsbornas behov och försöka möta dessa utifrån kyrkans uppdrag.[55]

Utifrån den officiella statistik som Svenska kyrkan själva presenterar vad gäller andel av svenska folket som är medlemmar och att många anser att kyrkan ska ha en beredskap att finnas som stöd i samhället vid olika kriser kan det tyckas svårt att få intäkterna att räcka till. Samtidigt anger kyrkoordningen ett antal uppgifter som kyrkan ska tillhandahålla och dessutom vara öppen för alla. Klarar kyrkan av allt detta?

7. Resultat

Svaren från respondenterna presenteras utifrån de två rubrikerna *strategier för att behålla eller öka medlemsantalet samt kyrkans uppgift, roll och prioritet.* Resultatet återges i en sammanfattande, beskrivande form.

7.1 Strategier för att behålla eller öka medlemsantalet

I inledningen av intervjuunderlaget nämns att Svenska kyrkan som organisation kan behöva prioritera sina åtaganden och verksamheter om ekonomin försämras på grund av färre medlemmar. Det är endast en församling (E) som berör detta genom att säga:

> Om resurserna blir väldigt små kanske också ambitionen måste sänkas.

Framför allt vad gäller konfirmation och ungdomsverksamhet har församlingarna i undersökningen tydliga strategier att öka deltagandet. Det handlar främst om att öka samarbetet med skolorna och bjuda in till olika aktiviteter och träffar för att se till att vara synlig för ungdomarna innan det blir dags för konfirmation. Konfirmationen ska vara relevant och uppdaterad utifrån ett ungdomsperspektiv där man lyfter fram olika förebilder och nämner som exempel att olika ”rappare” har en tro. Det är också viktigt att följa upp konfirmationen och något som nämns är att ungdomar som har konfirmerats bjuds in till olika läger och aktiviteter som gör att de stannar kvar i gemenskapen. Genom andra medvetna satsningar har antalet konfirmander ökat och flertalet stannar kvar i ungdomsgrupperna, som konfirmandfaddrar och unga kyrkvärdar. En församling påtalar särskilt hur man arbetar

[55] Svenska kyrkans tidning 2017-07-06.

strategiskt med att koppla ungdomsarbete till församlingens gudstjänstfirande gemenskap för att på så sätt få dem att trivas i ordinarie gudstjänst. En församling betonar att kyrkan ska höras och synas både för tonåringar och för deras föräldrar.

En strategi är att lyfta fram vikten av att informera om kyrkans sociala arbete och allt kyrkan gör som är bra för samhället och att det kan leda till att medlemsantalet bevaras. Ett sätt som uttrycks är att helt enkelt bara finnas i människors närhet och uttrycks av en församling (B) som:

> Jag tror att man ska ha en generös attityd mot människor och inte "kräva medlemskort för att få vara med i vår verksamhet. Snarare ska vi istället lägga krut på att göra reklam för vad kyrkan uträttar och vädja till människor att solidariskt vara med och stötta verksamheten.

En församling skiljer sig från övriga genom att i varje svar bygga på kyrkans kristna budskap och uttrycker att kyrkan är en utrustande mötesplats för att upptäcka Kristus, växa i honom och dela Jesus i vårt samhälle och vår värld och att kyrkan ska berätta för dem som inte finns med om vägen till Gud genom Jesus Kristus.

7.2 Kyrkans uppgift, roll och prioritet samt sekularisering

Återkommande i intervjusvaren refererar församlingarna till kyrkoordningen som reglerar vad som är kyrkans uppgift. Det diakonala och sociala arbetet samt ungdomsverksamhet betonas särskilt. Svenska kyrkans diakoni och sociala insatser ska rikta sig till alla som bor och vistas inom det geografiska ansvarsområdet, oberoende av medlemskap och oavsett tillhörighet.

Församlingarna beskriver att kyrkan står för hopp och tröst som andra aktörer i samhället inte gör och behövs som en medspelare och ett komplement i samhället. Kyrkoordningen är det som är vägledande och att församlingen ska finnas för alla som vistas inom församlingen gränser och att det diakonala ansvaret gäller alla i församlingen. Kyrkan finns för alla oavsett tillhörighet och det betonas att det är roligt och meningsfullt att vara med i kyrkliga sammanhang. De beskriver också att de flesta medlemmarna i deras församlingar inte är aktiva i gudstjänster eller annan regelbunden verksamhet utan är "passiva". Men de betonar särskilt att när människor väl kommer till en aktivitet ska de känna att de tillhör "vi:et" och då kan kyrkan påminna om att "du är tillhörig". Församlingarna gör ingen skillnad på om det är medlemmar eller icke-medlemmar utan ser alla i församlingen som församlingsmedborgare. Kyrkan har också som sin uppgift att finnas för alla människors växt och utveckling när det gäller andliga frågor, tro och tankar.

Ett annat prioriterat område som kyrkan har en tradition av att vara bra på är att erbjuda krishantering vid sorg och katastrofer i samhället, både nära och längre bort, och att i detta arbete vara en trovärdig och viktig aktör för människorna i församlingen. Människors förväntan på kyrkan, och dess betydelse när det handlar om kriser har inte minskat och behovet kommer att öka. Kyrkan har en särställning genom att finnas över hela landet och vara närvarande för människor. Vid stunder i kris är människor öppna för hjälp och det betonas i svaren att Svenska kyrkan har ett stort förtroende hos allmänheten, vilket har byggts upp under lång tid. Vid kriser både privat och i samhället har människor höga förväntningar på kyrkan. Ett enkelt sätt som uttrycks är kyrkan ska vara en trygg och stabil samtalspartner i livets alla skede. Man är i olika faser i livet då det kan variera när man har behov av att söka sig till kyrkan som då finns där.

På frågan om sekularisering är det endast en församling (E) som specifikt nämner det men ser sekulariseringen som något positivt och en möjlighet för kyrkan:

> Sekulariseringen leder inte till att människor lever helt utan tro. Snarare uttrycker man att man tror ”på något”. Och de som faktiskt säger sig inte ha någon tro bär ändå på de existentiella frågorna och liv och död, mening och framtid, som särskilt berörs vid kriser. Därför behöver även nutidens och framtidens människor det stöd i kriser om Svenska kyrkan kan och vill ge.

8. Analys och diskussion

Utgångspunkt för att tolka resultaten har varit sekulariseringsteorin som ser sekularisering och minskad kyrkoorienterad religion som en konsekvens av ekonomisk och social utveckling. I bakgrunden och senare i diskussionen finns det kapitel om sekularisering och dess olika innebörder. I tolkningen av resultaten utifrån teorin är det sekularisering utifrån religiös förändring som används där Bäckström menar att det är religionens utövande som har förändrats men människors behov av religiösa sammanhang är inte mindre.[56]

8.1 Metoddiskussion

Genom den kvalitativa intervjustudien visar resultatet att de utvalda församlingarna prioriterar det diakonala och sociala arbetet, ungdoms- och konfirmationsverksamheten, att i stunder av kris fungera som trygghetsarena och bedriva kyrklig verksamhet där gudstjänst är ett exempel. Metoden ger en bild och uppfattning av just dessa församlingars prioriterade arbete och

[56] Bäckström 1989, s 21.

strategier för att behålla eller rent av öka antalet medlemmar.

Kanske hade svaren blivit annorlunda om intervjuerna hade skett muntligen. Istället prioriterades att ha en gedigen muntlig genomgång av syftet och Svenska kyrkans medlemsundersökning Medlem 2010. Upplevelsen är att respondenterna mycket väl uppfattade syfte och var väl förtrogna med studien Medlem 2010. Eftersom Svenska kyrkan är en rikstäckande organisation med övergripande styrdokument som gäller för samtliga församlingar borde det inte vara så stora skillnader i de respektive svaren, vilket det heller inte var. Fördelen med att genomföra en intervju med frågor som besvaras skriftligt är att de intervjuade kyrkoherdarna fick exakt identiska frågor som ger en helhetsbild av dessa församlingars prioriteringar men ger samtidigt en möjlighet att hitta eventuella nyanser eller skillnader i de olika församlingarnas svar. Det gick att rubriksätta svaren utifrån uppsatsen frågeställningar och i analysen var det också möjligt att hitta skillnader mellan Svenska kyrkans medlemmar och dessa församlingars uppfattning. Om det blir aktuellt vid annat tillfälle att genomföra en undersökning genom intervju kommer valet troligtvis bli att arbeta med en fokusgrupp. Intervjuer med en enskild ger just den enskildes bild och perspektiv medan i en fokusgrupp går det att få mer diskussion och reflektion direkt vid frågeställandet.

Det bör betonas att den kvalitativa forskningsintervjun som metod kan ibland kritiseras för att vara subjektiv.[57] Det här skulle kunna innebära att om någon annan författare tolkar och analyserar resultaten så skulle analysen och diskussionen av resultaten kunna bli annorlunda. Detsamma gäller även de intervjuade kyrkoherdarna. Om någon av de som har intervjuats vid det här tillfället slutar sitt uppdrag och dess efterträdare får motsvarande frågor så kan svaren bli annorlunda. Verkligheten kan alltså uppfattas på många olika sätt men ger en beskrivning av de undersökta församlingarnas uppfattning vid den tidpunkten då undersökningen genomfördes.

8.2 Kyrkans uppgift

8.2.1 Diakonalt arbete

Den kvalitativa intervjustudiens resultat visar att en av kyrkans mest prioriterade uppgifter är kyrkans diakoni och sociala insatser och att det ska rikta sig till alla som bor och vistas inom det geografiska ansvarsområdet, oberoende av medlemskap och oavsett tillhörighet. Utifrån Medlem 2010 och den undersökning som sammanfattas i Uppsala pastorat församlingsinstruktion är det medlemmarnas uppfattning att det är det diakonala arbetet samt att finnas som stöd för svaga och utsatta människor som är kyrkans mest prioriterade uppgift.

[57] Kvale 1997, s 184, 187.

Pettersson menade att finns det stora grupper som har svårt att motivera sitt medlemskap i Svenska kyrkan med en religiös tro utan de använder kyrkans diakonala och sociala engagemang som skäl till att de fortsätter vara medlemmar. Samtidigt har han hävdat att dessa medlemmar är viktiga ur ett ekonomiskt perspektiv så dessa gruppers förväntningar på ett utåtriktat socialt arbete kan komma att påverka kyrkans verksamhet i en sådan riktning.[58] Som Pettersson beskriver sekulariseringsteorin så kan det här vara ett exempel på hur kyrkan anpassas till rådande samhällsnormer vilket också visar sig i resultatet av undersökningen.

Sammanfattningsvis är det samstämmigt att både kyrkoherdarna i de utvalda församlingarna och medlemmarna i undersökningen Medlem 2010 anser att det diakonala arbetet och sociala insatser ska prioriteras av Svenska kyrkan.

8.2.2 Barn- och ungdomsverksamhet

Ungdoms- och konfirmationsverksamheten är enligt intervjustudien ett annat prioriterat område. De intervjuade församlingarna har olika öppna aktiviteter riktade mot ungdomar och att de har utvecklat strategier för att konfirmationsundervisningen ska vara attraktiv för ungdomarna. I Medlem 2010 handlar ett kapitel om ungdomar och de tillfrågade medlemmarna anser att det är den uppgift som ska prioriteras närmast efter det diakonala arbetet. I Medlem 2010 konstateras att sannolikheten att man stannar som medlem om man genomgått konfirmation är större än om man inte gjort det. Därför är konfirmationen oerhört viktig för att behålla medlemmar. I tidigare forskning hävdar Bromander vikten av att Svenska kyrkan riktar arbete mot barn och ungdomar, dels för att visa på vad Svenska kyrkan står för men också för att yngre inte hanterar kriser lika bra som vuxna i dagens moderna samhälle. Bromander menar att flyktiga nätverk på internet, senare familjebildning, och korta anställningar bidrar till att tillhörigheten till stabila nätverk försvagas och att ungdomar därför har svagare och färre trygghetsarenor.[59] Här ser man en konsekvens av ekonomisk och social utveckling som Pettersson beskriver är en aspekt av sekulariseringsteorin.[60] Det ger också en annan dimension till varför konfirmationen och Svenska kyrkan kan vara viktig för ungdomarna. I den kvalitativa intervjustudien handlade frågan enbart om att konfirmationen var viktig för att behålla eller öka antalet medlemmar. Bromander visar alltså att Svenska kyrkan har en betydelse som trygghetsarena för ungdomar som inte alls har med medlemskapet att göra. Det kan vara bland ungdomar och unga vuxna som Svenska kyrkan

[58] Pettersson 2009. S 258, 259
[59] Bromander 2011, s 142.
[60] Pettersson 2009, s 249.

har en stor potential att hitta nya medlemmar genom att erbjuda en trygghetsarena och en trovärdig samtalspartner i olika etiska frågeställningar och vid kriser i livet.

Sammanfattningsvis så konstaterar Medlem 2010 att om man är konfirmerad är det sannolikt att man stannar kvar som medlem i Svenska kyrkan samtidigt som de ansvariga kyrkoherdarna i församlingarna har utvecklat strategier för att konfirmationen ska vara attraktiv för ungdomarna och fler ska konfirmeras.

8.2.3 Kyrkan som trygghetsarena

Enligt intervjustudien är ett annat prioriterat område för Svenska kyrkan att möta människors förväntan på kyrkan, och dess betydelse när det handlar om att erbjuda krisstöd. Förväntan har enligt studien inte minskat utan bilden är att förväntan och behovet av stöd kommer att öka. Det här stämmer väl med det Pettersson redogör för som en del av sekulariseringsteorin att samhället har utvecklats till ett ”krissamhälle” och att individers religiösa engagemang handlar om trygghet och på så sätt blir kyrkan en form av trygghetsarena.[61] Det här påvisades särskilt vad gäller ungdomar i det förra kapitlet. Svenska kyrkan som trygghetsarena är också ett område som får utrymme i Medlem 2010. En fråga som resoneras om i Medlem 2010 är hur Svenska kyrkan kan vara en större och viktigare trygghetsarena för fler. Resultatet från studien beskriver också att Svenska kyrkan har en särställning genom att finnas över hela landet, att Svenska kyrkan har ett stort förtroende hos allmänheten, vilket har byggts upp under lång tid. Ett enkelt sätt som uttrycks är att Svenska kyrkan ska vara en trygg och stabil samtalspartner i livets alla skeden och att en god förutsättning för det finns genom att Svenska kyrkan och dess organisation är känd av nästan alla, är etablerad i hela landet samt att den förvaltar ett förtroende hos människor. Oavsett var i landet man är så kan man vara trygg med att känna igen sig och bli bemött oavsett om man är troende, sökande eller tvivlande. Sjödin menar att det kan uttryckas genom att man är medlem i Svenska kyrkan för att den står för trygghet och stabilitet och att den alltid finns där.[62] Intervjustudien visar också på att Svenska kyrkan har en roll som ett forum för existentiella frågor och individers behov av hopp, tröst, att finnas för alla människors växt och utveckling när det gäller andliga frågor, tro och tankar. Det kan handla om tillhörighet och andlig utveckling som nödvändigtvis inte handlar om den kristna tron. Både Yabandeh och Hagevi menar att religiösa aktiviteter som kyrkobesök minskar med ökat ekonomiskt välstånd samtidigt som Pettersson menar att individers sökning

[61] Pettersson 2009, s 249.
[62] Sjödin 2001, s 77.

efter trygghet kan uppfattas som ett religiöst engagemang.[63] Det här stämmer väl överens med vad Anders Bäckström hävdar att det är religionens utövande som har förändrats men människors behov av religiösa sammanhang är inte mindre.[64] Då har Svenska kyrkan en uppgift och ett högt förtroende för att vara både en trygghetsarena och ett forum för existentiella frågor.

Sammanfattat kan också här konstateras att det inte finns någon skillnad. Enligt intervjustudien i församlingarna kommer människors förväntan på Svenska kyrkan att öka och att den ses som en trygg och stabil samtalspartner som är allt viktigare för människor i kris. Det är också något som beskrivs i Medlem 2010, hur Svenska kyrkan blir en större och viktigare trygghetsarena för fler.

8.2.4 Den kyrkliga verksamheten

Deltagarna i Medlem 2010 ansåg att den ”kyrkliga verksamheten” som t ex att fira gudstjänst var mindre viktigt. I intervjustudien beskrivs att de flesta medlemmarna inte är aktiva i gudstjänster eller regelbunden verksamhet utan är “passiva”. Samtidigt så visar Medlem 2010 att det är en hög andel av de tillfrågade medlemmarna som säger sig ha en svag relation till Svenska kyrkan och ungefär hälften av de tillfrågade inte har funderat så mycket över sitt medlemskap och varför man är medlem. Samtidigt uppger de att Svenska kyrkan står för godhet, att den ger tröst och att den står på de utsattas sida.[65]

Anders Bäckström hävdar att det är religionens utövande som har förändrats men människors behov av religiösa sammanhang är inte mindre. Sjödin beskriver att religiositet för individen inte visar sig i form av gudstjänstbesök. Han menar att det religiösa behovet uttrycks på många olika sätt men kristenheten har inte minskat. [66] Till skillnad mot de tillfrågade medlemmarna i Medlem 2010 ger de tillfrågade församlingarna en bild av att gudstjänstfirande är viktigt. Som en församling beskriver det i intervjustudien så ska människor när de väl kommer till en aktivitet som gudstjänst känna att de tillhör ”vi:et” och då kan Svenska kyrkan påminna om att “du är tillhörig”. Kyrkan har också som sin uppgift att finnas för alla människors växt och utveckling när det gäller andliga frågor, tro och tankar. Därför är alla gudstjänster är öppna för den som vill delta. Det här kan tolkas som att även om deltagarna i Medlem 2010 anser att kyrklig verksamhet som att fira gudstjänst är mindre viktig så ser de tillfrågade församlingarna gudstjänstfirande som en möjlighet där man kan

[63] Yabandeh 2012, s 12. Hagevi 2009, Pettersson 2009, s 249.
[64] Bäckström 1989, s 21.
[65] Bromander 2011, s 136.
[66] Bromander & Hollmer 2011, s 8. Sjödin 2001, s 25.

visa de församlingsbor som kommer att de tillhör vi:et. En aktivitet som framkommer i intervjustudien är en församling som arbetar strategiskt med att koppla ungdomsarbete till församlingens gudstjänstfirande gemenskap för att på så sätt få dem att trivas i ordinarie gudstjänst.

Här konstateras sammanfattningsvis en stor skillnad mellan undersökningen Medlem 2010 och intervjustudien. Medlemmarna anser att de kyrkliga aktiviteterna som t ex gudstjänst inte är prioriterat samtidigt som de tillfrågade kyrkoherdarna i församlingarna anser att det är en prioriterad uppgift.

8.2.5. Sammanfattning uppgift och prioritet

Samstämmigheten i både intervjustudien i de utvalda församlingarna, de medlemmar som har besvarat enkätfrågorna i studien Medlem 2010 och tidigare forskning är stor när det konstateras att Svenska kyrkans prioriterade uppgift är det diakonala arbetet, ungdomsverksamheten och att fungera som en trygghetsarena vid olika former av kriser i samhället och för den enskilde individen. I intervjustudien betonas att Svenska kyrkan ska vara en trygg och stabil samtalspartner i livets alla skeden vilket är ett bra exempel på just trygghetsarena. Allra helst funktionen som trygghetsarena kan särskilt lyftas fram som en konsekvens av ekonomisk och social utveckling samt individers behov av trygghet som sekulariseringsteorin beskriver. Det finns dock skillnader när det gäller det kyrkliga arbetet som gudstjänstfirande där svaren från medlem 2010 säger att det är mindre viktigt samtidigt som svaren från de utvalda församlingarna ser det som en prioriterad uppgift och gör olika aktiviteter för att attrahera församlingsmedborgarna.

8.3 Minskning av antalet medlemmar

I uppsatsens andra frågeställning antogs att frågan om minskning av antalet medlemmar är en prioriterad frågad för den enskilde församlingen eftersom antalet medlemmar handlar om församlingens ekonomi och att det skulle märkas i respektive svar. I intervjustudien i de utvalda församlingarna verkar frågan om ekonomi inte vara prioriterad och det är endast en församling som säger att om resurserna blir små så kanske ambitionen måste sänkas. Likaså ges en bild av i intervjustudien att en ökning av antalet medlemmar inte är något självändamål utan det som är viktigt är att verksamheterna håller en hög kvalitet. Detta är motsägelsefullt eftersom antalet medlemmar hänger ihop med intäkterna och då kanske kvaliteten måsten sänkas eller vissa verksamheter avvecklas och då kan det bli aktuellt med en prioritering. De medlemmar som deltog i undersökningen Medlem 2010 nämner inte i något sammanhang att antalet medlemmar är viktig. Däremot konstateras att kyrkan aldrig kommer att kunna

tillgodose allas behov. Sämre ekonomi kan ”tvinga” kyrkan att bli tydligare i vad som prioriteras.[67] Pettersson menade att det finns stora grupper som har svårt att motivera sitt medlemskap i Svenska kyrkan med en religiös tro utan de använder kyrkans diakonala och sociala engagemang som skäl till att de fortsätter vara medlemmar. Samtidigt har han hävdat att dessa medlemmar är viktiga ur ett ekonomiskt perspektiv så dessa gruppers förväntningar på ett utåtriktat socialt arbete kan komma att påverka kyrkans verksamhet i en sådan riktning.[68] Som sekulariseringsteorin beskrivs så kan det vara ett exempel på hur kyrkan anpassas till rådande samhällsnormer.

Utifrån intervjustudien konstateras att de utvalda församlingarna inte gör riktade aktiviteter för att få tillbaka medlemmar som har avslutat sitt medlemskap. De nämner inget om att de analyserar varför ett medlemskap avslutas så att de eventuellt kan vidta åtgärder för att vara attraktiv för den som har valt att avsluta sitt medlemskap eller på så sätt behålla befintliga medlemmar som kanske överväger att avsluta sitt medlemskap. Gustafsson beskriver att församlingar inom Svenska kyrkan ibland saknar strategier för sitt arbete och att de resurser som finns inte alltid gör nytta.[69] Indirekt kan man anta att Svenska kyrkan genom att vara en del av samhället, ha låga trösklar för alla, rikta diakonal verksamhet till alla samt att erbjuda olika mötesplatser och trygghetsarenor kan attrahera även före detta medlemmar. En åtgärd skulle kunna vara att utveckla det resonemang som kyrkoherde Jim Tullgren har när han vill hitta sätt att mäta en församlings verksamhet, inklusive gudstjänster och också analysera om församlingens arbetsinsatser ger resultat utifrån mätbara mål. Han vill hitta sätt för att mäta människors upplevelser av Svenska kyrkans verksamheter och jämföra församlingar emellan. Tullgren tror att framtiden är att kontinuerligt fråga församlingsborna om deras upplevelser och våga vara lyhörd för församlingsbornas behov och försöka möta dessa utifrån Svenska kyrkans uppdrag.[70] Det kan bli en svårighet att hitta en modell för att genomföra dessa mätningar och frågeställningar utifrån Svenska kyrkans uppdrag men det ger också en möjlighet för kyrkan att verkligen kunna erbjuda det som församlingsmedborgarna har behov av. Utifrån Medlem 2010 som enbart grundar sig på svar från medlemmar i Svenska kyrkan är det inte det kristna budskapet som attraherar utan det diakonala, sociala och kyrkan som trygghetsarena. Samtidigt uppfattar Svenska kyrkan som organisation att deras uppdrag är från Gud och att Svenska kyrkan ska finnas med och arbeta för ett värdigt liv

[67] Bromander & Hollmer 2011, s 8.
[68] Pettersson 2009, s 258, 259.
[69] Gustafsson 1997, s 70.
[70] Tullgren 2017.

och en bättre värld för alla. Oavsett om man är troende, sökande eller tvivlande så är uppdraget helt i linje med resultatet från Medlem 2010. Svårigheten blir för Svenska kyrkan hur man väljer att beskriva var uppdraget kommer ifrån. En frågeställning som är relevant i dagens moderna samhälle är om Svenska kyrkan som organisation och församlingsmedborgarna har samma definition av vad det kristna budskapet innebär. Troligtvis väljer församlingsmedborgarna att bortse från att uppdraget kommer från Gud eftersom sekulariseringteorin beskriver att i takt med social och ekonomisk utveckling så minskar individers behov av att tro på något ”högre”. Samtidigt i Svenska kyrkans övergripande uppdragsbeskrivning står det ”från Gud” men utifrån ett annat perspektiv i sekulariseringsteorin som kan innebära att religiösa organisationerna anpassar sig till de rådande samhällsnormerna kanske Svenska kyrkan väljer att nedprioritera begreppet Gud. Dock är det en församling i intervjustudien som skiljer sig från de övriga och bygger hela sin verksamhet på det kristna budskapet och att det ska genomsyra alla kyrkans verksamheter. Uppenbarligen är det möjligt att kombinera individers behov och det kristna budskapet men troligtvis ger kontinuerliga uppföljningar som mynnar ut i ett förändrings- och förbättringsarbete i kyrkans verksamheter tydligare svar.

Sammanfattningsvis säger vare sig Medlemmarna i Medlem 2010 eller kyrkoherdarna i de utvalda församlingarna att det är prioriterat att behålla eller öka antalet medlemmar. Däremot konstaterar Medlem 2010 att sämre ekonomi kan ”tvinga” Svenska kyrkan att bli tydligare i vad som prioriteras. Samtidigt är det en församling som säger att om resurserna blir små så kanske ambitionen måste sänkas. Alltså inser både medlemmarna och församlingarna att minskning av antalet medlemmar kan innebära prioritering och ambitionssänkning på grund av försämrad ekonomi.

8.4 Sekularisering och dess möjlighet

Weiryd & Bäckström säger att sekularisering inte är en avkristning utan är en religiös förändring. Bäckström som menar att religionens utövande har förändrats men människors behov av olika religiösa sammanhang är detsamma.[71] Den stora skillnaden mellan undersökningen medlem 2010 och intervjustudien är att medlemmarna nedprioriterar de kyrkliga aktiviteterna. Här har en av de tillfrågade församlingarna anammat att människors behov av religiösa sammanhang inte har förändrats utan vänder sekularisering till något

[71] Wejryd & Bäckström 2016, s 222. Bäckström 1989, s 21.

positivt för kyrkan och ser sekularisering som något som kan innebära ett utvecklingsarbete. De ser det som att sekularisering inte innebär en avkristning, precis som Wejryd & Bäckström, utan en tro på ”något” som ger Svenska kyrkan en möjlighet att kunna erbjuda rum för detta ”något”. Det här bekräftas av Sjödin som menar att religionen i samhället uppträder på ett annat sätt än tidigare och inte alls minskat i betydelse.[72] Detta ”något” som församlingen nämner kan vara det som beskrivs av Bromander som säger att det finns en stor acceptans att fritt få utöva sin religion som inte nödvändigtvis har med den kristna tron att göra utan att individer söker efter trygghet som kan uppfattas som ett religiöst engagemang.[73] Just frihetsperspektivet ger World Values Survey en bild av där det konstateras att Sverige är ett av världens mest sekulariserade länder och en parameter är hur viktig frihet är för individen.[74].

Genomgående i intervjustudien visar de utvalda församlingarna att deras verksamheter och aktiviteter finns för alla i församlingen där de prioriterade uppgifterna är det diakonala arbetet och olika barn- och ungdomsverksamheter samt att fungera som en trygghetsarena när människor har behov av stöd i kriser. Samtidigt är det tydligt i Medlem 2010 att de tillfrågade medlemmarna har samma uppfattning. Kan det vara så som Fjärstedt säger att även Svenska kyrkan sekulariseras?[75] När människors behov och närsamhälle förändras och utvecklas så utvecklas Svenska kyrkan i samma takt men kan man kalla det sekularisering? Tydliga exempel i intervjustudien i de utvalda församlingarna är hur konfirmandundervisningen har utvecklats för att vara mer relevant för ungdomar och att det råder en samstämmighet i både Medlem 2010 och intervjustudien om vad som är kyrkans prioriterade uppgifter, det diakonala, sociala och kyrkan som trygghetsarena. Utifrån att sekulariseringteorin beskriver hur kyrkan påverkas av samhällsnormer, att individer har minskat behov av högre makter, att de söker efter trygghet som kan uppfattas som ett religiöst engagemang samt att minskad kyrkoorienterad religion som en konsekvens av ekonomisk och social utveckling så är det en sekularisering. Dock kanske det är mer på sin plats att beskriva det som Gustafsson säger att just begreppet sekularisering bör användas med försiktighet och istället bör uttrycket religiös förändring användas.[76]

[72] Sjödin 2001, s 15-16.
[73] Bromander 2013, s 142, 301.
[74] Institutet för framtidsstudier 2017.
[75] Fjärstedt 2011.
[76] Gustafsson 1997, s 227.

Sammanfattningsvis så bekräftas bilden av att religionens utövande har förändrats men människors behov av olika religiösa sammanhang är detsamma. Både medlemmarna i studien Medlem 2010 och de utvalda församlingarna i intervjustudien lyfter fram kyrkans roll som trygghetsarena och kan uppfattas som en prioriterad möjlighet utifrån båda perspektiven. Det är endast en av församlingarna som ser en positiv utvecklingsmöjlighet utifrån sekulariseringen.

9. Slutsats

Syftet med den här uppsatsen var att i en tid av snabb förändring och sekularisering, undersöka Svenska kyrkans roll i samhället ur två perspektiv. Dels utifrån ett ledningsperspektiv i Svenska kyrkan genom en intervjustudie med ansvariga kyrkoherdar i några utvalda församlingar och dels utifrån församlingsmedlemmars perspektiv genom undersökningen Medlem 2010. Utifrån dessa perspektiv besvaras också uppsatsens övergripande frågeställningar.

I undersökningen Medlem 2010 konstateras att det är mer sannolikt att man stannar kvar som medlem i Svenska kyrkan om man är konfirmerad. Därför är det intressant att de utvalda församlingar som ingår i intervjustudien har utvecklat arbetssätt och strategier för att konfirmationen ska vara attraktiv för ungdomar så att de väljer att konfirmera sig och därmed vara medlemmar. Utifrån resultatet i intervjustudien är det troligt att undersökningen Medlem 2010 har fungerat som underlag och inspiration för dessa församlingars prioriterade arbete med ungdomsverksamhet och konfirmation. Därför kan man säga att just de här församlingarna har strategier för att behålla eller rent av öka antalet medlemmar.

Utifrån båda perspektiven är det diakonalt arbete, ungdomsverksamheten och Svenska kyrkan som trygghetsarena som prioriteras. Den stora skillnaden som jag kan påvisa är att medlemmarna nedprioriterar de kyrkliga aktiviteterna som t ex gudstjänst samtidigt som kyrkoherdarna i de utvalda församlingarna i intervjustudien anser detta vara en prioriterad uppgift. Vad gäller frågan om prioriteringar om antalet medlemmar fortsätter minska och ekonomin därmed försämras är något som nämns i Medlem 2010. Däremot är det endast en av de tillfrågade församlingarna som menar att ambitionen kanske måste sänkas om de ekonomiska resurserna minskar. Utifrån detta konstaterar jag att i dagsläget är frågan om ekonomi av lägre prioritet och kvaliteten i verksamheterna är mer angeläget.

Utifrån den kvalitativa intervjustudien i den här uppsatsen kan konstateras två områden som kan vara av värde för Svenska kyrkan som organisation att ta i beaktande. Jag uppfattar det som en intressekonflikt att medlemmarna i undersökningen Medlem 2010

nedprioriterar kyrkliga aktiviteter som t ex gudstjänst och de utvalda församlingarna i intervjustudien anser detta vara en prioriterad aktivitet. Samtidigt är det ett uppdrag enligt kyrkoordningen och kan därför inte negligeras. Jag tror det är angeläget för församlingar och hela Svenska kyrkan som organisation att möta medlemmarna (och icke medlemmar) utifrån vad som efterfrågas och kanske anpassa de kyrkliga aktiviteterna till mer angelägna och dagsaktuella om Svenska kyrkan vill fortsätta vara en del av människors liv. Just vad gäller frågan om kyrkliga aktiviteter kanske en åtgärd för Svenska kyrkan kan vara att genomföra en fördjupad uppföljningsstudie för att djupare analysera hur medlemmarna vill att en så kallad kyrklig aktivitet kan utformas.

Det andra området som jag ser skulle kunna innebära en positiv utveckling för Svenska kyrkan är att se möjligheterna av sekularisering och bygga på, och utveckla, det som en av respondenterna så tydligt säger att sekularisering innebär att man ändå tror på något.

> Sekulariseringen leder inte till att människor lever helt utan tro. Snarare uttrycker man att man tror ”på något”. Och de som faktiskt säger sig inte ha någon tro bär ändå på de existentiella frågorna och liv och död, mening och framtid, som särskilt berörs vid kriser. Därför behöver även nutidens och framtidens människor det stöd i kriser om Svenska kyrkan kan och vill ge.

Sekularisering innebär inte en avkristning, utan en tro på ”något” som ger kyrkan en möjlighet att kunna erbjuda rum för detta ”något”. Människors religiositet och religionen i samhället uppträder på ett annat sätt än tidigare och har inte alls minskat i betydelse vilket skulle kunna vara en möjlighet för Svenska kyrkan att ta plats i människors liv och vardag.

10. Förslag till vidare forskning

Biskop emeritus Björn Fjärstedt säger i en artikel att det inte bara är människorna som har sekulariserats utan även Svenska kyrkan.[77] Vad innebär det egentligen? I media, tidigare forskning och artiklar anses det bara att det är människorna och kanske samhället som har sekulariserats. Att Svenska kyrkan, som institution, har sekulariserats är ett förslag till fortsatt forskning.

Ett annat förslag handlar om kvalitetsutveckling. I undersökningen Medlem 2010 tog man reda på vad medlemmar tycker är Svenska kyrkans uppgift. Kyrkoherde Jim Tullgren vill utveckla sätt att mäta församlingars verksamhet genom att kontinuerligt fråga församlingsborna om deras upplevelser och våga vara lyhörd för församlingsbornas behov

[77] Fjärstedt. 2011.

och försöka möta dessa utifrån kyrkans uppdrag.[78] Är det kyrkans mål att finnas för människors behov och efterfrågan? Det skulle också kunna innebära ett kontinuerligt förändrings- och förbättringsarbetet för att utveckla verksamheterna och ständigt vara en aktuell partner för den moderna medborgaren i församlingen.

[78] Tullgren.2017.

11. Käll- och litteraturförteckning

Alvehus, Johan. (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod - En handbok*. Stockholm. Liber AB.

Arvidsson, Stefan och Svensson, Johan (Red.) (2010). *Människor och makter: En introduktion till religionsvetenskap 2.0.* Högskolan i Halmstad.

Bromander, Jonas. Hollmer, Miriam. (2011). *Medlem 2010. Sammanfattning av Svenska kyrkans medlemmar.* Stockholm. Verbum Förlag.

Bromander, Jonas. (2011). *Svenska kyrkans medlemmar*. Stockholm. Verbum Förlag.

Bromander, Jonas. (2013). *Religiositet i Sverige. Vägskäl*. Göteborgs Universitet - SOM-institutet

Bäckström, Anders. (2012). *Att leva i en postsekulär tid – vad menas med det? Svensk kyrkotidning.* Nr 23

Bäckström, Anders.(1989). *Från institution till rörelse.* Religion och Samhälle 1989:12 nr 50. Religionssociologiska institutet.

Fjärstedt. Björn. (2011). *Sekularisering i kyrkorna*. Uppsala Nya Tidning. 15 januari http://www.unt.se/1201619 [2017-10-01]

Gustafsson, Göran. (1997). *Tro samfund och samhälle: sociologiska perspektiv*. Örebro. Libris.

Hagevi, Magnus. (2009). *Efter sekulariseringen förändrade religiösa värden mellan generationer*. Lund. Socialvetenskaplig tidskrift nr 3-4

Institutet för framtidsstudier. (IFFS). (2015). *World Values Survey*. http://www.iffs.se/world-values-survey/ [2017-09-03]

Institutet för framtidsstudier. (IFFS) (2015). *World Values Survey*. http://www.iffs.se/world-values-survey/ [2017-09-03]

Jönsson, Emily. & Vedin, Simon. (2015). *Att lära sig leva med varandra.* Examensarbete ämneslärare 270 hp. Högskolan i Halmstad

Karttunen, Tomi. (2012). *Postsekularismen och kyrkan – mot Gud, mot värld.* Föredrag i Nord-Nordiskt prästmöte i Muonio. 13-16 augusti http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/2EEE800EEBB8BA41C225773400279C85/$FILE/Postsekularismen%20och%20kyrkan.pdf [2017-10-25]

Kvale, Steinar. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund. Studentlitteratur

Linde, Stig. (2016). *Välfärd och kyrka – underlag för reflektion.* Uppsala. Svenska kyrkans forskningsenhet.

Petersson, Thorleif. (2009). *Religion och samhällspraktik,* en *jämförande analys av det sekulariserade Sverige.* Lund. Socialvetenskaplig tidskrift nr 3-4.

Sjödin, Ulf. (2001). *Mer mellan himmel och jord*? en studie av den beprövade erfarenhetens ställning bland svenska ungdomar. Stockholm. Verbum förlag.

SFS 1998:1593. *Lag om trossamfund.* Stockholm. Kulturdepartementet. http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-19981593-om-trossamfund_sfs-1998-1593 [2017-09-01]

Sofia Lilly Jönsson. (2017). Flykten från Svenska kyrkan. *Svenska Dagbladet*. http://www.svd.se/flykten-fran-svenska-kyrkan/ [2017-03-25]

Svenska kyrkan. (2016). *Kyrkoordningen.* https://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=1705424 [2017-09-15]

Svenska kyrkan. (2014). *Församlingsinstruktion.* Uppsala pastorat. http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=1445787 [2017-09-28]

Svenska Kyrkan. (2016). *Organisation.* http://www.svenskakyrkan.se/organisation [2017-09-15]

Svenska kyrkan. (2016). *Statistik.* http://www.svenskakyrkan.se/statistik [(2017-09-25]

Svenska kyrkan. (2016). *Uppdrag*. http://svenskakyrkan.se/vart-uppdrag [2017-09-20]

Thalén, Peder. & Carlsson, David. (Red). (2015). *Det postsekulära klassrummet. Mot ett vidgat religionskunskapsbegrepp.* Högskolan i Gävle

Tullgren, Jim. (2017). *Vad är ett bra församlingsarbete och hur mäts det?* Kyrkans tidning. 6 juli. http://www.kyrkanstidning.se/debatt/vad-ar-ett-bra-forsamlingsarbete-och-hur-mats-det-0 [2017-10-11]

Vetenskapsrådet. (2017). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf [2017-10-20]

Wejryd, Anders & Bäckström, Anders. (2016). *Sedd men osedd: om folkkyrkans paradoxala närvaro inför 2020-talet.* Svenska kyrkans forskningsenhet, Kyrkokansliet, Uppsala.

Yabandeh, Mikael. (2012). *Svenska kyrkan i kris: Sambandet mellan demografi och Svenska kyrkans medlemsandel.* Arbetsrapport nr 820. Uppsala Universitet Kulturgeografiska institutionen.

Tabell- och figurregister

Tabell 1 Församlingar i intervjustudien sid 7

Tabell 2 Procentuell svarsfördelning inom ålder, kön och stift (Medlem 2010) sid 10-11

Tabell 3 Medlemsstatistik med inträden och utträden från 1974 till 2014 sid 15

Tabell 4 Antal/andel döpta och konfirmerade från 1974 till 2014 sid 16

Figur 1. Kulturkarta med data 2010-2014. Sid 20

Bilagor

Bilaga 1 Intervjuunderlag

Enligt Svenska kyrkans stora studie ”Medlem 2010” (Bromander 2011) kommer Svenska kyrkan att tvingas möta stora förändringar i organisationen. Det kan komma att innebära både vad man ska satsa på men också vad som måste väljas bort. Statistiken visar att antalet medlemmar minskar för varje år. Om antalet medlemmar minskar påverkar det ekonomin och därmed vad kyrkan kan erbjuda medlemmar (och icke-medlemmar). Samtidigt finns det goda exempel på församlingar där antalet medlemmar har ökat (statistik 2015 svenkakyrkan.se).

1. Vilken är kyrkans uppgift för de människor som inte finns med i trosgemenskapen, medlemmar såväl som icke-medlemmar?

2. Många människor (medlemmar och icke medlemmar) ser kyrkan som den självklara arenan vid olika former av kris i samhället. Kommer det att vara så i framtiden i sekulariseringens och mångreligiositetens utveckling och kommer kyrkan att prioritera den beredskapen?

En fördjupad analys visar att gruppen med otydlig bild av kyrkan är särskilt hög bland de mellan 16–25 som inte är konfirmerade. Den direkt negativa bilden är istället mest ovanlig bland unga 16–25 som konfirmerats. Även detta resultat bekräftar tesen om att konfirmandtiden har avgörande betydelse för en framtida kyrklig relation.

3. Vad gör ni för att öka andelen ungdomar som konfirmerar sig och därmed bibehålla, och kanske öka, antalet medlemmar? Gör ni några särskilda aktiviteter för att f d medlemmar ska komma tillbaka

Bakgrundsfakta

Församling:

Kommun:

Län:

Antal boende i församlingen 2016 (samt 2006):

Antal medlemmar i församlingen 2016 (samt 2006):

Andel nyfödda som döps och därmed blir medlemmar 2016 (och 2006):

Andel ungdomar som konfirmerar sig 2016 (och 2006)

Bilaga 2 Introduktionsbrev

Jag heter Sofia Paulsson och är student vid högskolan i Gävle och jag skriver en kandidatuppsats i ämnet religionsvetenskap. Syftet med min uppsats är att utifrån Svenska Kyrkans rapport ”Medlem 2010” (Bromander 2011) undersöka vad församlingar anser är kyrkans uppgift samt vad de gör för att minska medlemstappet och istället öka antalet medlemmar. I undersökningen vill jag också undersöka om det också i framtiden kommer att vara till kyrkan människor vänder sig när de drabbas av för någon form av kris eller att något händer i samhället. Många, även icke-medlemmar, räknar med att få stöd och hjälp i den aktuella situationen. Kan man räkna med kyrkans stöd om man inte är medlem (minskat antal medlemmar ger lägre intäkter, behöver kyrkan prioritera)?

Deltagandet är frivilligt och du/ni kan när som helst välja att inte fortsätta delta. Din (och församlingens) anonymitet garanteras av mig och handledaren (enskilda svar kommer inte att redovisas och inga namn kommer att återges).

Om ni önskar ytterligare upplysningar om uppsatsen så får ni gärna höra av er till mig på antingen epost sofia.paulsson@taby.se eller telefon 076-643 96 66 eller till handledare Ann-Kristin Eriksson via epost ann-kristin.eriksson@hig.se

Tack på förhand!

Med vänlig hälsning

Sofia Paulsson